

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
имени АЛЬ-ФАРАБИ

ФИЛОЛОГИЯ, ЛИНГВОДИДАКТИКА ЖӘНЕ АУДАРМАТАНУ:
ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ
ғылыми және оқу-әдістемелік мақалалар
ЖИНАҒЫ

СБОРНИК

научных и учебно методических статей
ФИЛОЛОГИЯ, ЛИНГВОДИДАКТИКА И ПЕРЕВОДОВЕДЕНИЕ:
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ

MATERIALS

of scientific and methodological articles
PHILOLOGY, LINGUODIDACTICS AND TRANSLATION STUDIES:
ACTUAL ISSUES AND DEVELOPMENT TRENDS

Алматы
«Қазақ университеті»
2019

List of references

1. The State Program of Education Development of the Republic of Kazakhstan for 2010-2020. <http://adilet.zan.kz/rus/docs/U1000001118>
2. Oralova G. Internationalization of higher education in Kazakhstan: issues of instruction in foreign Languages. Journal of Teaching and Education 1(2), 2012, pp. 127–133
3. Querol-Julián M., Crawford Camiciottoli B., ESP today Vol. 7(1), 2019, pp. 2-23
4. Boersma, P., Weenink, D. Praat: doing phonetics by computer. Version 6.0.20. 2016.

КӨСЕМСӨЗДІҢ ГЕНДЕРЛІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

А.Ж. Искарина, Қ.К. Кенжеқанова

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-нің магистранты,
ғылыми жетекшісі: әл-Фараби ат. ҚазҰУ-нің PhD докторы
Алматы, Қазақстан

Тірек сөдер: гендер, жыныс, гендерлік лингвистика.

Гендерлік лингвистика – тіл ғылымының жаңадан қалыптасып келе жатқан саласы. Гендерлік лингвистика ғылымы жүйеге түсу үстінде, соның негізінде қазақ тіл білімінің гендерлік бағытын айқындау, сол арқылы қалыптастыру – отандық тіл теориясының бірден-бір қажеттілігі. Бұл үшін алдымен гендерлік лингвистика ғылымының әдіснамалық негізі мен зерттеу әдістемесі мен ұстанымдарын анықтау шарт.

Гендер ұғымы адамның туа біткен жынысымен қатар қоғамда, әлеумет ішінде мәдени институттар (тіл, отбасы, білім беру, т.б.) ықпалы нәтижесінде қалыптасатын әлеуметтік мәдени жынысы тағы бар екендігін білдіреді. Жыныс – адамдардың биофизиологиялық айырмашылықты бітімін білдірсе, гендер – әйел мен ердің қоғам туғызған әлеуметтік бейнесі.

Грамматикалық тек (род) категориясын білдіретін ағылшын термині «gender» лингвистикалық контекстен алынып, алдымен басқа ғылым салаларының – әлеуметтік философия, әлеуметтану, тарих және саясаттану ғылымдарының зерттеу нысанына айналды.

Кейінірек гендерлік зерттеулер шеңбері кеңейіп, пәнаралық мәртебе алған кезеңде гендер термині тіл біліміне жаңа мағынада енді. Тұңғыш рет гендер (тек) ұғымын ғылыми тіркеске американдық психоаналитик Роберт Столлер 1968 жылы енгізді, ғалым бұл сөзді өзінің «Жыныс және гендер» еңбегінің атына пайдаланды.

Жыныс пен гендер арасындағы терминологиялық айырмашылықты нақты айқындап берген Г. Рубин мен Р. Унгердің еңбектері болды. Gender терминінің өзі лингвистикалық терминологияға кейіннен енді. Сондықтан тіл білімінде genus, sexus, gender категориялары айқын ажыратыла бермейді.

Бұл категориялар тілдегі жыныс мәселесін зерттеудің тарихи ерекшеліктерімен түсіндіріледі.

«Ағылшын термині гендер (gender) бекітілді, көптомдық сөздіктерде, өзге де қазақ сөздіктерінде аударылмаған да түсіндірілмеген, бірақ оның қазақша баламасы жыныс екені даусыз.

Гендер сөзінің әрқилы ғылым саласындағы әлеуметтік жүктемесіне сай, оның қазақша баламасы жыныс сөзін де екі мағынада қолдануға болады: 1) биологиялық, яғни жалпы мағынасы. Жыныс деген – еркек пен әйел арасындағы анатомиялық айырманы білдіретін термин. Биологиялық жыныс екеу, ол – еркек пен ұрғашы; 2) әлеуметтік мағына. Бұл жерде жыныс термині әлеуметтік топқа тән құрылым екенін ескеріп, «әлеуметтік жыныс» деп атағанды жөн көрдік. Тегінде бұл өзі анатомиялық жыныс ұғымынан өрбіген, бірақ оған сәйкес келмейтін, әлеуметтік-мәдени құрылым (орысша сы: социально-культурная конструкция)» [1, 16]. Гендер термині лингвистикалық әдебиеттерде жүйелі түрде қолданыла бермейді. Гендерлік ерекшеліктерді зерттеуші ғалымдардың көпшілігі жыныс (пол /sexus) сөзін пайдаланса, ағылшын тіліндегі еңбектерде екі термин де қатар жұмсалады. Кейде гендер термині мен жыныс сөзі қосарлана беріледі. Мұның бәрі гендерлік зерттеулерде терминдік түсініктердің шатасуына әкеп соғады:

1. Қоғамның жыныстық жіктеліміне байланысты жазылған еңбектердің бірталайы гендер термині шыққанға дейін жарық көрген. Сондықтан ол зерттеулерде sex, sexus сөздерін пайдалану орын алған. Тіпті жыныстар арасындағы қоғамдық әрекеттестік жайы да аталған ұғымдарға сүйеніп түсіндірілген.

2. Гендер термині ағылшын тілді ортада пайда болғандықтан, сол тілдегі грамматикалық тек (род) категориясын білдіретін гендер сөзімен омонимдес. Мұның өзі кей реттерде, әсіресе, лингвистикалық талдауларда түсінбестік тудырады.

3. Бірқатар зерттеушілер жыныстың мәдени әлеуметтік рөлі туралы айта отырып, әлі де болса *sex bias*, *sex role*, *sex difference*, т.б. терминдерін ұстанады. Ағылшын тіліндегі еңбектердің көпшілігінде екі термин жарыса қолданылып келеді. Керісінше, кейбір зерттеулерде жыныс (*пол/sexus*) сөзін жаңа терминмен ауыстырып беру үрдісі байқалады. Бұл гендер термині пайда болған тұста жарияланған еңбектерде кездеседі

4. Терминдік түсінбестіктердің туындауының тағы бір себебі: зерттеу еңбектердің қай тілде жазылып, қай тілден аударылғанына да байланысты. Мәселен, неміс тілінде *gender* ұғымымен қатарласа қолданылатын *Geschlecht*, *das soziale Geschlecht* тәрізді аталымдар бар. Ал ағылшын тілінен орыс тіліне аударылып жатқан еңбектерде *sex gender* (ағыл.) мен секс пол (орыс.) ескеріле бермейді. Екінші жағынан, батыс елдерінің бірқатарында жыныс мағынасындағы *sex* сөзін ығыстырып, орнына гендер терминін (ғылыми дискурстан тыс) қолданып саяси түзетулер жасап отырады.

5. Термин таңдауда автордың көзқарасының да өзіндік орны бар. Ерлер мен әйелдер тіліне тән ерекшеліктердің болу себептерін адамның физиологиялық және психологиялық табиғатымен байланыстыра қарайтын биодетерминизм бағытының өкілдері дәстүрлі атауды (жыныс) сақтап қалуды мақсат тұтады. Дей тұрса да, олардың еңбектерінен гендер терминін кездестіруге болады.

6. Орыс тіл білімінде гендер, жыныс, әлеуметтік (мәденигендерлік) жыныс, жыныстық диморфизм, жыныстық жіктелім, адамның биоәлеуметтік (биомәдени) мінездемесі терминдері қолданылып келеді. Алайда гендер терминінен гөрі туынды сөздер (гендерлік зерттеулер, гендерлік қатынастар, гендерлік жіктелім, гендеристер, гендерология) жиі қолданысқа түскен. Осыған ұқсас жайт: неміс тіліндегі еңбектерде гендер терминімен зерттеудің жалпы бағытын атаса, қалған жағдайларда жыныс ұғымы пайдаланылады. Зерттеушілердің пікірінше, орыс тілінде жыныс сөзінің мән-мәтіндік мағынасынан оның қандай мәнде (биологиялық әлде әлеуметтік) жұмсалып тұрғандығын ажыратуға болатындықтан, кірме сөз гендермен қатарласа қолданыла береді [2, 25].

Қазақ тіл білімінде гендерлік факторлар бұрыннан да назарға іліккен, бірақ тек қазіргі кезде арнайы зерттеу нысаны бола бастады. Осы салада зерттеу жүргізіп жүрген белгілі ғалым Б. Хасанұлы еңбектерінде гендер термині басым қолданылатынын атап өткен жөн. Жыныс сөзі ішінара (әлеуметтік жыныстық жіктелу, әлеуметтік жыныстану) кездеседі [3, 284].

Гендер ұғымы ХХ ғасырдың 80-жылдарынан бастап ғылыми қолданысқа еніп, жүйелі түрде зерттеле бастады. Оған себепкер болған: саяси-әлеуметтік жағдай – қоғамдық қатынастардың өзгеруі мен феминистік қозғалыстың өріс алуы; лингвистикалық жағдай – структурализмді сынға алу, тілдің прагматика саласына деген қызығушылықтың артуы және әлеуметтік лингвистиканың дамуы; философиялық жағдай – таным теориясының жаңа бағыт алуы, постмодернизм мен бейқұрылымдау (деконструктивизм) идеяларының кең таралуы (М. Фуко, Ж. Деррида) [4, 52]. Гендер алдымен әйелдердің ерлермен салыстырғандағы әлеуметтік, мәдени, психологиялық ерекшеліктерін сипаттау үшін қолданылды, содан келіп қоғамда әйел, еркек деп тануға мүмкіндік беретін типтік мінез бітістері, нормалар, таптаурындар, рөлдер ажыратылып қарастырыла бастады. Адамның табиғи жынысы мен әлеуметтік дамуын ескеретін гендерлік факторлар тұлғаның маңызды сипаттамаларының біріне айналды. 80-ші жылдардан бастап гендерлік зерттеулерде әйел тарихы, әйел психологиясы мәселелерімен қатар «әйелдік», «еркектік» белгілерінің әлеуметтік-мәдени мәніне де назар аударыла бастады. Ал 90-шы жылдары ерлерге қатысты маскулиндік зерттеулер бой көтерді. Алайда, ғылымда күні бүгінге дейін гендер табиғаты туралы тұрақты, біркелкі көзқарас жоқ. Бір жағынан, гендерді ойлау құрылымы немесе жыныстың биологиялық және әлеуметтік мәдени қызметін анықтап айырудың ғылыми үлгісі, екінші жағынан, гендер қоғамда қалыптасатын (соның ішінде тілдің көмегімен) әлеуметтік құрылым ретінде пайымдалуда [4, 9-10].

Тіл білімі тарихында тіл мен жыныстың өзара байланысын зерттеудің екі кезеңі бөліп көрсетіледі:

1) биологиялық детерминистік зерттеулер – жеке-дара деректерге негізделген, ретсіз (аралас ғылымдармен байланысы жоқ), жүйесіз ізденістер;

2) гендерлік зерттеулер – ХХ ғасырдың 60-жылдарынан бастап жүргізіліп келе жатқан кең көлемді, жүйелі зерттеулер. Тіл білімінің прагматика, әлеуметтік лингвистика салаларының қарқынды дамуы, ерлер мен әйелдердің қоғамда қалыптасқан дәстүрлі рөлдерінің елеулі өзгерісі лингвистикалық мәліметтерге жаңаша қарап, жаңа қырынан түсіндіруді қажет етті. Тіл мен жыныстың өзара байланысын зерттеу тарихы сонау антикалық дәуірден бастау алады. Жыныстың тілге қатысы жөнін дегі мәселе алғаш рет грамматикалық тек (род) категориясына байланысты көтерілді [5, 226-273]. Ежелгі символикалық семантикалық ілім өкілдері мифологиялық ойлаудың анимизм және антропоморфизм қағидаларына сүйене отырып, грамматикалық тек категориясын табиғи себептер әсерінен, яғни адамдардың жыныстық әртүрлілігіне сәйкес туындаған деп есептейді [4, 51-58].

ХХ ғасырдың басында лингвистер мен философтар біріге келіп, тіл мен жыныстың өзара

әрекеттестігі жайын, сөйлеу тілінде кездесетін жыныстық айырмашылықтардың себептерін, тілде қордаланған және т.б. гендерлік мәселелер түйінін шешу үшін алдымен «өркениетті» еуропа тілдерін зерттеуді қажет деп тапты. Бұл ретте Ф. Маутнер, Э. Сепир, О. Есперсен еңбектерін атап өтуге болады. Фритц Маутнер жыныс өкілдерінің түрлі әлеуметтік ортадағы тілдік қарым-қатынасына талдау жасай отырып, ер мен әйелдің сөйлеу әрекетіне тән бірқатар айырмашылықтарды көрсетті. Мәселен, фабрика жұмысшылары арасында ерлер лексиканы нормадан тыс көп пайдаланса, жоғары ортада әйелдер эвфемизмдерді қолдануға бейім келеді. Әйелдер тілінде шетелдік сөздер жиі кездеседі, ал білімді ер адамдар ондай сөздердің орнына өз тіліндегі баламасын тауып қолданғанды дұрыс көреді. Ол әйелдердің ерлерге қарағанда, сауаттылығы аз, сондықтан тілдің дамып, жетілуі ерлерге қатысты, ал әйелдер сол жасаған тілді тек қолданушы ғана дей келіп, тілдің жыныстық жіктелуін әлеуметтік және тарихи жағдайлармен байланыстырады. Соның ішінде «әйел тілінің» пайда болуын антикалық театрдың тарихи дамуымен сабақтастырады. Онда бастапқыда әйелдер рөлін еркектер орындаған болатын. Сахнаға әйел келе бастағаннан бастап, драматургия техникасында өзгерістер бола бастады, тілдің әйелдер нұсқасын дыбыстауға мүмкіндік туды. Әйелдерге сахнаға шығып сөйлеуге құқық берілгенде ғана қоғам «әйел тілін» қабылдай бастады. Бұл тілдік әлеуметтену жағдайындағы жыныстар теңсіздігіне ықпал ететін тарихи тәсіл дейді ғалым. Жалпы алғанда, Ф. Маутнер идеяларын қолдап, жалғастырушылар көп болмады [6, 67].

Эдуард Сепир нутка, каосати сияқты үндістер тіліндегі кейбір әлеуметтік ерекшеліктерге назар аударды. Ол жыныс пен мәртебе ұғымдарын, сөйлеу тіліндегі нормадан ауытқуларды әлеуметтік сәйкестендіруге теңестіретін өлшемдер қатарына жатқызды. Сонымен бірге бір морфема шеңберіндегі фонологиялық ерекшеліктерді жыныстық айырмашылықтарға тән таңбалық белгі деп түсіндірді. Э. Сепир пікірлері үнді және басқа тілдерді зерттеу тәжірибесінде дәлелденіп, одан әрі қарай жалғасын тауып отырды. Отто Есперсен болса, ерлер мен әйелдер тіліндегі кейбір айырмашылықтардың тамырын ескі салт-дәстүрлерді сақтап келген көне тайпалар тілінен іздеу керек, себебі тілде қолданылып келе жатқан табу сөздер мен олардың орнына қолданылатын неше бір парафразалар ер мен әйел тілін ерекшелейтін белгілер ретінде танылуы мүмкін деген пікір айтады. Ол «Language: its Nature, Development and Origin» («Тіл: табиғаты, қалыптасуы, дамуы») атты еңбегінің үлкен бір тарауын «әйел тіліне» арнаған. Ұлыбритания, АҚШ елдері қолданысындағы ағылшын тілі материалдары негізінде автор әйел тілінде жиі байқалатын гендерлік белгілерді атап көрсетеді. Солардың кейбіреуіне тоқталып өтейік:

1. Әйелдер тілінде эвфемизмдер көп. Қай халықта болса да, әйел жынысы адамның кейбір дене мүшелерінің аттарын атауға ұялады, оларды басқа сөздермен алмастырып, сыпайылап жеткізеді.

2. Әйелдердің сөйлеу тілінде бұрынғы қалыпты сақтау (консерватизм) басым. Олар тілде болып жатқан өзгерістерге көп ден қоя бермейді, жаңа сөздерді игеруге аса ықыласты емес (тек жазу тілінде пайдаланады). Әйелдер – тек қалыптасқан тілдік дәстүрді сақтап, жалғастырушы.

3. Ерлермен салыстырғанда, әйелдердің сөздік қоры аз. Әсіресе ер авторлардың шығармаларын оқып-түсіну әйелдерге қиынға соғады, өйткені ер авторлар шығармаларында әйел авторларға қарағанда, сирек кездесетін сөздер мен диалектілер, техникалық терминдер көп беріледі.

4. Әйелдердің сөйлеу тілі шапшандығымен, эмоциялылығымен ерекшеленеді. Олар күшейту, ұлғайту мәніндегі сөздерді көп қолданады және айтайын деген ойын үзіп-жарып, толық жеткізе бермейтіндіктен, олардың тілінде грамматикалық жағынан аяқталмаған сөйлемдер орын алған. Мұндай ерекшеліктердің болу себебін О. Есперсен жыныстар арасындағы еңбек бөлінісімен байланыстырады. Сонымен қатар ол қоғамдағы түрлі әлеуметтік жағдайлар әсерінен ер мен әйел жынысы арасындағы тілдік қарым-қатынас өзгеріп отыруы мүмкін деп топшылайды [6, 71].

Алайда кейінгі зерттеушілер О. Есперсен тұжырымдары өте қарапайым, қалыптасқан таптаурындарға ғана негізделген, арнайы тәжірибелік дәлелдер келтірілмеген деген сын айтады, бірақ тілдің жыныстық жіктелуіне байланысты деректерін жоққа шығара алмай ды. Әрине, бұл кезеңде ағылшын тіліндегі гендерлік ерекшеліктерді дәл көрсету мүмкін емес еді. Оған біріншіден, еркек пен әйелдің әлеуметтік теңсіздігі; екіншіден, тұжырымды ғылыми тәжірибелердің аз дығы себеп болды. О. Есперсен – еркек пен әйел тіліндегі ерекшеліктерге алғаш рет назар аударған лингвистердің бірі. Сонымен, тілдегі гендер факторына байланысты жүргізілген алғашқы зерттеулер ер тілі – норма, ал әйел тілі – нормадан ауытқу дегенге саяды. Аталған кезеңдерге тән ерекшелік:

1) зерттеулер жүйесіз жүргізілді;

2) еркек пен әйелдің тілдік біліктілігін сипаттау барысында «әйел тілінің тапшылығы» тұжырымдамасы (концепция дефицитности) қалыптасты [4, 35-36]. Дегенмен бұл кезеңде жинақталған жаңа деректер тілші-ғалымдар назарын аударып, гендерлік зерттеулердің таралуы мен дамуына елеулі ықпал етті.

Халықтың басынан өткен, өмір шындығына сай туған, талай дәуірден елес беретін тіл қазынасы фразеологизмдерде әйел мен ер жынысын бейнелейтін гендерлік образды тіркестер мол қамтылған [7, 56]. Енді солардың әрқайсысына жеке-жеке тоқталайық. Тілімізде қызға байланысты гендерлект фразеологизмдер ерекше орын алады:

1) Қызға әдетте сұлулық пен әсемдік тән. Тұрақты сөз тіркестерінің басым көпшілігі қыздың сұлулығын, жан-дүние, сезімкүй, мінез-құлық әдептілігін дәріптеген: *күлім көз, құралай көз, қалам қас, қигаши қас, қаймақ ауыз, оймақ ауыз, алма бет, ақша маңдай, қолаң шаш, ақ тамақ, бұраң бел, ауызға үріп салғандай, жамалына көз алмасты, атқан таңдай, хор қызындай, айдай сұлу, айдай таза, күндей нұрлы, кірпік астынан көз тастады, көзін сүзді, қызда қырық есекке жүк болатын айла бар, қызға қырық үйден тыю, салиқалы қыз, он екі де бір гүлі ашылмаған, наз көрсетті*, т.б.

2) Гендерлік фразеологизмдердің келесі бір тобы қызды бойжеткен, қалыңдық (жігіттің көңіл қосқан сүйген адамы, жүріп жүрген қызы) бейнесінде дараландырған. Мысалы: *айттырған қыз, ақ шымылдық (жас ару мүлкі), жат жұрттыққа жаралған, күйеуге тиді, қалың мал, қыз жасауы, қыз енші, қыз көші, қыз танысу, қыз ояту, қыз қашар, сыңсу, тұрмысқа шықты, тесік моншақ жерде қалмас, оң жақ, обалы 41 жылқыға (ұзатылған, қалың малға сатылған қыз туралы), отау үйі, отауға салды, шаш сипар*, т.б.

3) Қыз мінезіне жат қылықтарды атап, кекесін мәнде жұмсалатын гендерлектілер: *еркек шора, қыз теке (еркекше киінетін қыз), шүйке бас, шөп желке*.

Келтірілген мысалдардан байқағанымыздай, халық ұғымында қалыптасқан тұрақты сөз тіркестерінен қыздың өзгелерден ерекше гендерлік бейнесін (қыз – ару, қыз – бойжеткен, қыз – қалыңдық) саралауға болады. Әйел бейнесіне қатысты гендерлектілік фразеологизмдер де жеткілікті. Бұл топтағы тұрақты сөз тіркестерін өз ішінен әйел – ана, жұбай, келін, қатын лексемаларына жіктеп көрсетуге болады. Гендерлект фразеологизмдердің басты бөлігі әйелдің ана болу, дүниеге сәби әкелу рөлімен байланыстырылған. Атап айтқанда: аман-есен қол-аяғынды бауырыңа алдың ба? ақ сүт берді, айы-күні жақындады, аяғы ауыр, бір кіндіктен, бала тапты, бедеу болды, жылы құшақ, (ана құшағы), құрсақ шашу, құрсақ көтерді, құрсақ той, қалжа жеді, толғағы жетті, шілдехана күзетті, т.б. Бұл келтірілген гендерлектілер астарында бір жағынан халқымыздың салт-дәстүр, жоралары бейнеленген.

Екі жыныс өкіліне де тән гендерлік ерекшелік ретінде әйел, ер атауларымен мағыналас гендерлектілерді атауға болады: әйел – ақ жаулық, нәзік жан, ұзын етек, үй кісісі; ер – ақ сұңқар, ақиық, бөрік киген, еркек кіндікті. Қысқасы, тіліміздегі гендерлік тұрақты сөз тіркестерінің басым бөлігі әйел образымен сабақтастырылған, әйелдің (қыздың) кес кінкелбетін, жүріс-тұрысын, мінезін (жағымды-жағымсыз) және ана болу бейнесін ерекшелеген. Ал ерге қатысты фразеологизмдердің көпшілігі ер ісіне сүйсіну, мәртебесін көтеру, даңқын асыру мәнінде жұмсалады.

Қорыта айтқанда, замандар бойы жалғасып келген таптаурын белгілер тілде айқын көрінеді. Сондықтан әйел мен ер жынысына тән гендерлектілер мен оларға байланысты колданылатын сөз өрнектерін түзіп, зерттеп-зерделеудің гендерлік лингвистиканы дамытуда маңызы зор.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Хасанұлы Б.Қ. Жұбановтың гендерлік жіктелімдер жөніндегі пайымдаулары // «Жұбанов тағылымы»: халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Ақтөбе, 2005. – 15-24 бб.
2. Словарь гендерных терминов / Под ред. А.А. Денисовой. – М.: Информация XXI век, 2002. – 256 с.
3. Хасанұлы Б. Қазақ тіл білімінде гендерлік бағытты қалыптастырудың өзекті мәселелері // Психолінгвистика және әлеуметтік тіл білімі: қазіргі күйі және болашағы: Халықаралық конференция материалдары. – Алматы, 2003. 284-288 бб.
4. Кирилина А.В. Гендер: лингвистические аспекты. – М.: Институт социологии РАН, 1999. – 189 с.
5. Шахмайкин А.М. Проблема лингвистического статуса категории рода // Актуальные проблемы современной русистики. Диахрония и синхрония. – М., 1996. С. 226-273.
6. Антинескул О.Л. Гендер как параметр текстообразования: дис. канд. филол. наук. – Пермь, 2000. – 172 с.
7. Кеңесбаев І. Қазақ тілінің фразеологиялық сөздігі. – Алматы: Ғылым, 1977. – 712 б.

МАЗМҰНЫ

ТІЛ БІЛІМІ МЕН АУДАРМАНЫҢ ЖАЛПЫ ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ЖЕКЕ МӘСЕЛЕЛЕРІ

А.Т. Алимбаева, Г.Искакова, Т.У.Есембеков	
ЗНАЧЕНИЕ ДИАЛОГА СУБЪЕКТОВ В ПРОЕКТИРОВАНИИ КОММУНИКАТИВНОГО ДИСКУРСА В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ.....	3
К.Б.Айтбаева, Ж.Дадебаев	
ТҮПНҰСҚАДАН ЖӘНЕ ЖОЛМА-ЖОЛ АУДАРМАДАН ОРЫС, АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕ АУДАРУ МӘСЕЛЕРІ (АБАЙ ҚҰНАНБАЕВТИҢ «ҚАҚТАҒАН АҚ КҮМІСТЕЙ КЕҢ МАҢДАЙЛЫ» ӨЛЕҢІ НЕГІЗІНДЕ)	6
М.М.Аймагамбетова	
ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ СПЕЦИФИКА ПРЕЦЕДЕНТНЫХ ФЕНОМЕНОВ	10
А.Б. Әбдіғаппарова	
АБАЙДЫҢ «ҚАНСОНАРДА БҮРКІТШІ ШЫҒАДЫ АҢҒА» ӨЛЕҢІНДЕГІ ФРАЗЕОЛОГИЯЛЫҚ БІРЛІКТЕР ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ОРЫС, АҒЫЛШЫН ТІЛДЕРІНЕ АУДАРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	13
А.Е. Әбубәкірова	
ӨЛЕУМЕТТІК ЛИНГВИСТИКАНЫҢ ДІН ТІЛІ МЕН ДІНИ ТІЛДІ ЗЕРТТЕУДЕГІ ӨЛЕУЕТІ.....	17
Н.Д. Блашова,Б.Х. Исмагулова	
АКАДЕМИЯЛЫҚ ДИСКУРС ЖӘНЕ ОНЫҢ ТІЛ БІЛІМІНДЕГІ ОРНЫ.....	20
Э.К.Бектурова, С.Д.Сейденова	
РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕРЕВОДЧИКА	23
Л.А.Булекбаева, Ф.М.Салыбекова	
МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТЫҢ ЖАЗБАША ТҮРІНЕҮЙРЕТУДІҢ СИПАТЫ	27
П.Ж.Балхимбекова, О.В.Ашуркова	
СИНЕРГЕТИЧЕСКАЯ ПРИРОДА СЕМАНТИКИ ЛЕКСЕМ.....	29
А.Б. Бектасова, Қазыбек Г.Қ.	
СПОСОБЫ ПЕРЕДАЧИ РЕАЛИЙ ПРИ ПЕРЕВОДЕ РОМАНОВ Ф.КУПЕРА НА РУССКИЙ ЯЗЫК	33
Г.С. Габдкаримова	
ЛИНГВО-ДИДАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕКЛАМНЫХ ТЕКСТОВ В ОВЛАДЕНИИ ИНОЯЗЫЧНЫМ ОБЩЕНИЕМ	36
Д.Ж. Дауылова	
КӨРКЕМ ӘДЕБИЕТТЕГІ ОНОМАСТИКАЛЫҚ РЕАЛИЙЛЕРДІ АУДАРУ(ДЖОРДЖ МАРТИННИҢ) МҰЗ БЕН ЖАЛЫН ӘНІ «ЦИКЛІНІҢ БІРІНШІ КІТАБЫНДАҒЫ ОНОМАСТИКАЛЫҚ РЕАЛИЙДІ АҒЫЛШЫННАН ОРЫСШАҒА АУДАРУ МӘСЕЛЕСІ)	39
З.А.Досжан	
М. ӘУЕЗОВТЫҢ «ҚИЛЫ ЗАМАН» ПОВЕСІНІҢ КӨРКЕМАУДАРМАСЫНЫҢ ЭКВИВАЛЕНТТІЛІГІ..	41
G.N. Iskakova	
CORRECTION AS THE MAIN PHENOMENON IN ENGLISH MEDIUM INSTRUCTION LECTURES IN KAZAKHSTANI HEI	44
А.Ж.Искарина, Қ.К. Кенжеқанова	
КӨСЕМСӨЗДІҢ ГЕНДЕРЛІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	47
Z.N.Kurmanaliyeva, R.M. Tayeva	
PSYCHOLINGUISTIC FEATURES OF ADVERTISING TEXT.....	51